

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОПЕДАГОГІКИ В СУЧАСНОМУ ІНТЕРКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У статті висвітлено теоретичні аспекти підготовки майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу до використання етнопедагогіки в сучасному інтеркультурному просторі освіти.

Ключові слова: майбутні педагоги, інтеркультурний простір, етнопедагогіка, етнокультура, професійна підготовка.

У науковій літературі останніх десятиліть ХХ – ХХІ сторіччя обстоюється думка щодо пріоритетного напрямку розвитку сучасної педагогічної теорії і практики, а саме створення системи національної освіти, яка була б адекватною до потреб сучасного етапу державотворення в Україні. Формування нової генерації високоосвічених поколінь, духовна сутність яких ґрунтується на глибокому пізнанні витоків свого роду, щораз упевненіше утверджується в суспільстві як єдино правильний шлях поступу демократичної європейської держави.

До числа першопроходців у справі теоретичного обґрунтування засад української етнопедагогіки правомірно відносимо Стельмаховича Мирослава Гнатовича. Власне він зробив сміливі наукові розвідки і попри суспільний супротив останніх років радянської доби, все ж започаткував потужний пласт доробку в українській етнопедагогіці.

Проблеми української етнопедагогіки в сучасній науці та навчально-виховній практиці закладів освіти стали пріоритетними напрямками наукових пошуків Р. Скульського. У розробленій ученим Концепції національної школи (1990) знаходимо обґрунтовану об'єктивну потребу реформування освіти шляхом обстоювання ідей щодо повернення школі культуротворчої функції, забезпечуючи відродження й подальший розвиток національної культури.

У контексті проблеми, порушеної нами, актуальними для аналізу видаються погляди професора О. Вишневського щодо предмета і термінологічного супроводу українознавства. Учений потрактує його і як цілісну систему наукових поглядів, де втілено національні цінності, і як комплекс навчальних дисциплін з українознавчою спрямованістю змісту.

Як бачимо, методологічний підхід О. Вишневського наближений до означених вище поглядів Р. Скульського і М. Стельмаховича, тобто вчений чітко окреслює напрям поступу українознавства: обстоювання цілісності змісту понять Малої та Великої Батьківщини в її етнічному, територіально-географічному, історичному, національно-культурному, мовному та інших вимірах [2].

Щодо нашої концепції аналізу етнопедагогічних проблем у сучасній освіті, то хочемо особливо увиразнити такий підхід учених. Його визнаємо за актуальний, оскільки на його тлі кожен змалку має можливість не лише самостійно пізнавати Батьківщину, а й перманентно відкривати її для себе, цілісно й послідовно опираючись на золоте правило дидактики.

Попри відсутність у наукових колах єдино усталеної думки про термінологічну чіткість в окремих галузях педагогічних знань, етнопедагогіка все ж віддзеркалює міждисциплінарну сутність. Вдало синтезуючи тематику і проблематику та методологію чималої кількості наук про людину (педагогіка, психологія, етнологія,

антропологія, філософія, культурологія та ін.), вона визнає і утверджує виховання як процес, якому притаманні глибока національна сутність змісту, діалогічні особливості та історична специфіка генези нації. Адже нація – це, насамперед, система різноманітних природних ознак (біологічних, зокрема анатомічних, фізіологічних та психічних), що забезпечують історичну зумовленість особливостей характеру, інтелекту певної культурно-історичної спільноти. Важливо, щоб різні ознаки та особистісні якості, узалежені від національної приналежності, були максимально враховані в організації й моделюванні педагогічного процесу. Ідеться про його наповнення самобутнім змістом і засобами його донесення, а також методами виховної роботи.

Саме такий здобуток вироблено кожною нацією впродовж віків, і завдяки цьому він є стрижнем етнопедагогіки і народної педагогіки.

Зміст поняття “етнопедагогіка” зумовлений також конкретною етнічною приналежністю педагогічних традицій. Відповідно вона досліджує можливості й обґрунтовує ефективні шляхи реалізації прогресивних педагогічних ідей народу в сучасній науково-педагогічній практиці, увиразнює способи встановлення контактів народної педагогічної мудрості з педагогічною наукою на підставі результатів різностороннього аналізу педагогічного значення явищ народного життя, визначаючи їхню відповідність (невідповідність) щодо сучасних завдань освіти України.

Отож цілком логічними виглядають в означеному руслі основні напрями етнопедагогічних пошуків сучасних учених:

I-й – національні особливості виховання дітей, приналежних до різних етнічних спільнот;

II-й – своєрідність педагогічних явищ і процесів у представників конкретних націй та народів;

III-й – національні ціннісні орієнтації, очікування, характерологічні риси (на подальших вікових етапах);

IV-й – соціально-педагогічні й соціокультурні фактори етногенезу (детермінування національної своєрідності педагогічної культури).

Відповідно до означених напрямів, які властиві для етнопедагогічних досліджень не лише української, а й педагогіки народів світу (В. Кон, М. Мід), можемо стверджувати, що виховання зростаючих поколінь для кожної нації є найважливішим складником національної культури. За твердженнями учених (Г. Ващенко, М. Євтух, П. Кононенко, Ю. Руденко, С. Русова, Є. Сявавко, К. Ушинський) передача всіх культурно-історичних традицій батьків, дідів і прадідів завжди гарантувала нації вічність. Це система різноманітних природних, історично зумовлених фізичних, духовних та інтелектуальних ознак.

Отже, справжня освіта неможлива поза традиційною культурою певного етносу.

Первинність культурно-історичних традицій народу, їх діалектична єдність із загальнолюдською культурою набирають чинності вихідного принципу визначення змісту навчання і виховної діяльності всіх закладів освіти в Україні, принаймні на перші десятиріччя XXI століття.

Основні засади народної педагогіки та етнопедагогіки втілюються в їхній практиці, починаючи з дошкільних навчальних закладів і початкової школи у формі заходів народознавчої спрямованості й завершуються фаховою підготовкою педагогів у вишах України.

“Розбудова системи освіти, її докорінне реформування” – як визначено Державною національною програмою “Освіта” (“Україна XXI століття”) – “мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні” [1].

Інтеркультурне різноманіття українського суспільства визнано за позитивний фактор, що забезпечує духовне багатство народу України. Наявність численних етнічних спільнот усвідомлюється невід’ємним чинником у процесі державотворення. Його визначальними принципами розглядається громадянська єдність, загальна політика інтегрування країни в соціальній, етнічній, регіональній, правовій сферах. Утвердження означених принципів сприяє міжкультурному діалогу, а, відтак, кожна етнічна спільнота має можливість зберігати самобутність, забезпечувати свій розвиток, вносити свою частку в інтегрування й консолідацію українського суспільства.

У Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”) наголошено на тому, що “Педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти. В зв’язку з цим головну увагу слід зосередити на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищенні загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі у суспільстві” [1].

Реальним кроком у вирішенні вище означених проблем стало запровадження на педагогічних факультетах університетів і в педагогічних інститутах (як й в інших вищих педагогічних закладах України) курсу “Етнопедагогіка”.

Метою і завданнями курсу передбачаємо:

- вивчення онтологічних та світоглядних основ системи етнічного виховання;
- визначення загальнолюдських і етнічно особливих чинників суспільного впливу, що обумовлюють виховання й розвиток особистості;
- узагальнення педагогічного потенціалу етнокультури задля його актуалізації в системі чинників сучасної освітньо-виховної роботи в ДНЗ.

Викладання курсу “Етнопедагогіка” неподільне з іншими дисциплінами державного освітнього стандарту “Педагогіка”, “Дошкільна педагогіка”, “Історія педагогіки”, “Українська етнографія”, “Соціологія”, “Соціальна філософія”, “Естетика”, “Етика”, “Культурологія” і спирається на їх зміст.

Означений синтез умовно субординованих наук про навчання і виховання дитини зумовить досягнення очікуваних освітніх результатів щодо формування українського “Я”, подолання національного нігілізму й духовного банкрутства.

У поліетнічній Україні такі явища стають зашораз очевиднішими на фоні вимушеної міграції населення. Згідно із останніми результатами досліджень до початку 2007 року в країні проживали представники майже 121 національності. Особливу гостроту в освітній ситуації створюють не лише регіональні особливості в Україні, а і її геополітичне розташування, що значною мірою визначає орієнтування певного регіону на економіко-культурні та соціально-політичні уподобання у схемі “Схід-Захід”. Розглянемо дещо ширше означені аспекти.

Попри те, що етногрупи функціонують в ідентичному природному середовищі з аналогічними загальноетнічними проблемами, однак реагують вони на означене по-різному. Ураховуючи, що в поліетнічному Прикарпатті кожна етнокультура має свій потенціал й очевидні перспективи розвитку, для прикладу, скажімо, що

народний доробок гуцульського етноregionу набув стрімкого поступу лише під науковим супроводом П. Лосюка в останні десятиріччя ХХ століття.

Усе ж трудову міграцію, руйнацію усталеного в нашому regionі кількісного співвідношення між різними етносами, перерозподіл території їхнього проживання й успадкованої від пращурів нерухомості, масову урбанізацію поза розвитком промислового виробництва, маргіналізацію й люмпенізацію не лише молоді, а й значної частини дорослого населення, світоглядні протистояння внаслідок непорозуміння між релігійними конфесіями розглядаємо як об'єктивне підґрунтя для реанімування етнопедагогічної скарбниці задля привнесення в життя краян цінностей вищого гатунку.

Міжпоколіннева трансмісія етнопедагогічних засобів має прислужитися формуванню адекватного орієнтування на українознавство як безальтернативну платформу державотворення. Безперечно, у цьому процесі вкрай необхідно враховувати конкретну етнічну специфіку всіх груп і народів, які творять українську націю на основні загальної приналежності всіх до єдиного спільного виду *Homo Sapiens*.

Життєдіяльність не лише дорослої, а й маленької Людини в період її дошкільного віку максимально узалежнена від соціального й природного довкілля на основі соматичних процесів. Важливими на даному віковому етапі вважаємо пізнавальну активність, цілісність, співвіднесення зі світом (інтенція), розвиток саморегуляції, комунікативності та адаптації, соціалізацію та інше

Світ знань і культури є для маленької дитини доступним для пізнання з перших днів життя. Передачу досвіду й систематичне навчання розглядаємо надважливим для оволодіння нею досягненнями культури, набуття вмінь, які дозволять їй зрозуміти і пояснити об'єктивний та суб'єктивний світ. Це шлях формування системи поглядів на світ, особистісних переконань, тобто світогляду та соціалізації особи.

Проблеми соціалізації мають давню історію. Уперше про неї заговорили Т. Гоббс, Е. Дюркгейм, Ж.-Ж. Руссо, Л. Фейєрбах та інші. Чималий вплив на її сучасний стан у країні мають погляди українських учених.

Відтак доходимо висновку, що соціалізацію правомірно розглядати як систему, якій притаманний загальний національний, філософський, соціологічний, політичний, психологічний, педагогічний напрями. Сукупно вони формують соціальну людину з її світоглядом та усвідомленням своєї місії в суспільному житті нації.

Український народ – автохтон на своїй землі. Історичні корені його треба шукати в сивій давнині (за Грушевським – в антах). На думку М. Грушевського, М. Маркович – автор “Історії Малоросії” подає минуле українського народу у відриві від народу російського. За його твердженням, малоросійський (український) народ походить від іншої, ніж великоруський, племінної основи. Ідею М. Марковича дещо ширше представили історик М. Костомаров у праці “Дні руські народності”, а трохи пізніше – М. Грушевський у праці “Звичаєва схема “Руської” імперії й справа національного укладу східного слов'янства”.

На таких позиціях залишався видатний російській історик В. Ключевський (його концепції сьогодні дотримується значна більшість зарубіжних і сучасних наших істориків). Це найаргументованіша і найдостовірніша наукова концепція.

Феноменом українців зумовлений територією, географічним середовищем, космічним впливом. Він явище загальнопланетарне, що має свою історію та історичну місію. Аналіз українських традицій, способу життя, світосприймання, мислення, народних свят, звичаїв, обрядів, казок, міфів та народного мистецтва,

зіставлення з даними археології, історії, антропології, етнографії та світової міфології свідчать, що багато тисячолітній етногенез на території України охоплює один і той самий період.

Скажімо, І. Раковський подає цікаву для порушеного нами питання інформацію, що расові прикмети українців, як і кожного іншого народу, є вислідом дуже складних чинників. Останній дійсний чинник – це дотичні прикмети всіх тих племен, які коли-небудь жили на нашій прабатьківщині, а також вплив сусідніх племен, які жили та тепер живуть навкруги нашої батьківщини та вступали з українським народом у більш-менш застійні й близькі сусідні відносини, у зв'язку з чим слід брати до уваги як генотип власне українського етносу, так і наслідки перехрещення впливів дуже неоднакових між собою, різних європейських і суміжних між собою азійських рас й расових типів.

Український народ, як доводить О. Вовк, змішаного характеру. До молодшої княжої доби звершується інкубаційний період формування українського етносу. Його основа – схрещення різних расових типів (скіфи, сармати, гуни, готи, слов'яни) на переважаючій домінанті ядранського (південнослов'янського) типу.

З XII ст. на основі етнічної ідентичності та єдиної території, мови, держави, господарської системи, культури окреслюється домінанта української нації з властивою лише їй ментальністю.

Український етнос фізично, духовно і психічно є феноменом абсолютно реальним і від природи суверенним, а сформований на його основі народ не виступає частиною якоїсь суверенної цілісності, а однією зі світових націй. На такі тлумачення, на нашу думку, слід опиратися в методології наукового пошуку в руслі його проблеми: усі нації та народи рівні перед природою, однак через вплив певних умов мають різний розвиток.

Історичні джерела свідчать, що нашим пращурам властиві загальнолюдські цінності, а саме: людинолюбство, глибока повага до інших народів, взаємодопомога і взаємовиручка, терпимість, доброзичливість та підтримка. Саме з тих часів і започатковано формування доброзичливості та психологічної сумісності з людьми іншого етнічного походження, релігійної віри, способу буття як характерологічних рис українців. Наша земля здавна була матір'ю всіх скривджених і вигнаних із рідних осель представників багатьох інших народів. У наш час в Україні живуть росіяни, євреї, болгары, гагаузи та багато інших представників майже 130 етносів.

Витоки національного характеру та національної самосвідомості українців беруть початок із часів формування української державності. Традиції ратної доблесті, хоробрості, а також загальне вшанування зразків героїзму і відваги – специфічна якість національних почуттів. У наші дні важливо це знати дорослим і допомогти засвоїти дітям та молоді в різних формах і методах впливу на особистість.

Типовими рисами українців і надалі залишаються повага до старших, жінки, матері, ліричність, мрійливість, романтизм, працьовитість.

Національний характер українського народу генетично притаманний національній спільноті. Він передається спонтанно від покоління до покоління. Отже, педагогам і батькам слід враховувати, що основними чинниками, які формують національний характер, є геопсихічні (природні умови), расові, соціально-історичні, соціопсихологічні, культуроміфологічні, традиційні тощо.

Етнорасові та геопсихічні якості впливають на ранньому етапі формування нації і визначають міфологічне світосприймання, його знакову символіку (календарно-обрядовий фольклор, мовні діалекти...).

Геополітичні чинники України склалися історично внаслідок межовості між Сходом і Заходом. Звідси – увиразнення ідеалу воїна-оборонця. Так згодом вимальовується козацько-лицарський ідеал.

Тривале підкорення України, відбір інтелекту в панівній державі впродовж століть виробили своєрідну норму психології – “перечекати”, а також почуття недовіри, замкнутості вдачі, настороги, споглядальної позиції, а не активної дії. Сьогодні відчутними є процеси відчуження людей від власних культурних цінностей, зростають прояви національного нігілізму, культурного девіантства у широких колах дорослих, дітей та молоді.

Позитивними рисами українців здавна були працьовитість, охайність, ощадність, гостинність, високий рівень статевої моралі, особливе прагнення до освіти, товариськість, коректність, прив’язаність до землі і традицій, великі здібності до культури, творчості, любов до дітей, статичність у родинних взаєминах, прагнення вести духовне життя, глибока шана до предків, мужність, повага до жінки-матері, лицарське ставлення до дівчини, ліризм, пісенність, гумористичність, здоровий оптимізм, вічне прагнення до волі і незалежності, універсальність.

Універсальність як характерологічну рису українського народу формували суспільно-політичні обставини розвитку, однак, поза сумнівом її першоосною була ще праукраїнська універсальна природа, що стимулювала до цього, як і вплив історичних обставин. Проте, слід мати на увазі, що природа українського етносу була єднанням унаслідок багатогранного синтезу споріднених народів.

У багатьох дослідників оцінки характеру українця знаходимо такі риси: потяг до краси насичує ціле життя українця; крім музичної і поетичної творчості, це простежується в одязі, облаштуванні оселі, любові до природи; багата поетична натура – це незмінна кількість дум, побутових і ритуальних пісень, казок, легенд та інших доброзичливостей.

Безтурботна насолода життям в українців має свої межі. Неможна переступити ані меж, ані моральних приписів. Не знайдено цинізму в норові й у вчинках українця. Взагалі українці славні чистотою звичаїв і чеснот. Для них скомплектованість світу є виднішою, ніж, скажімо, для їхніх сусідів (“українська впертість”). Потяг до справедливості – найважливіший рушій і наказ у життєдіяльності українців. Так було в їхньому історичному минулому, дещо залишилось і сьогодні, проте багато втрачено. Отож об’єктивною є велика потреба ці споконвічні історичні надбання відроджувати.

“Хата” – ідеал українського патріотизму, який має глибоко родинний сенс. Це дім, “своя хата”, де є своя правда. Народ співає: “Де злагода в сімействі, де мир і тишина, щасливі там люди, блаженна сторона!”

Поняття краю як Родини, як Хати, як Дому – велика річ. Це означає, що в свідомості українця навіть не треба окреслювати докладніше межі українських земель. Там, де є дім – там усе, що людське: усі ідеали особи, джерело всіх її добрих почувань і всі можливості розвитку.

Дім – те місце, у якому людина є людиною. Тобто він є осередком людства для українця. І навіть коли мандрує різними країнами, то все несправжнє. І лише тоді, як повертається “додому”, там є його справжнє життя. Власне терміни “хата” і “дім” найбільше характеризують органічність патріотизму українця.

Саме за такого розуміння родинних і патріотичних понять ми мусимо ще з дошкілля по-іншому формувати українську національну ідею, виховання громадянської позиції. Усвідомлення обов’язку, рідної землі і держави повинно

сприяти побудові громадянського суспільства відповідно до сучасних потреб суверенної, цивілізованої, української держави з глибоко патріотичними та життєдайними історичними основами.

Негативні риси (взаємні непорозуміння, сварки, схильність до анархізму, розбіжність між словом і ділом, легковірність, невизначеність за принципом “якось воно буде”, відособленість – “моя хата з краю”, мрійництво, балакунство, імпульсивність, індивідуалізм) посилювалися за роки ігнорування національної ідеї. З’явилися нігілізм, зневага до мови, плазування перед начальством і зарубіжжям, конформізм, схильність до пияцтва, вульгарність манер. Сьогодні це творить дуже суттєві утруднення у вихованні. Наше завдання полягає у невтомному намаганні усунути такі нажитки та внеможливити їхні прояви.

В українському національному вихованні народні настанови, як ми писали вище, зумовлені релігійними канонами (сім правил милосердя – голодного прийняти, хворого відвідати, невільника викупити, померлого поховати і т.д.).

Кожний етнос має свою внутрішню неповторну структуру і стереотипи, які забезпечують оригінальність власної культури та багатогранність людського духу загалом. Різноманітність та життєздатність вселюдської культури і пояснюється тим, що це скарбниця, у яку кожний народ вкладає своє надбання відповідно до здібностей і національних властивостей.

Позитивним називаємо і тяжіння українців до використання у спілкуванні міміки, жестів, пауз, сильного інтонування мови, її емоційності і образності, ритмічну впорядкованість. Це дає нам підстави говорити про відмінності темпераменту в представників різних етносів.

Отже, для етнопедагогіки даний факт є важливим з погляду проявів у національних особливостях творів культури, особливо народної. Відповідно різняться мелодика пісні та поезії, форма і стиль танцю, реагування на барви і стиль одягу, прикрас, архітектуру житла тощо.

На сучасному етапі на стандарти утвердження етнопедагогіки в педагогічній теорії й практиці суттєво впливають інші більше чи менше сформовані етнокультури, у які дитина потрапляє з часу народження.

Сім’я, де синтезовані здобутки наукової педагогіки (наука про закономірності виховання зростаючого покоління, яка розробляє проблеми виховання в різних умовах), фамілістика (комплексна, системна наука про сім’ю, її функції, насамперед, виховну), народна педагогіка (досвід багатівікової практики виховання дітей традиціями, звичаями, обрядами, фольклором, декоративно-прикладним мистецтвом, що забезпечувало розвиток духовної культури, національного характеру і психології) та сімейна педагогіка (наука про виховання в сім’ї, галузь педагогічної науки, яку виокремлено на інституціональному рівні згідно з осередком її впровадження – сім’єю) виступають складною суспільною підсистемою.

Відповідно з урахуванням викладеного вище, сім’я покликана виконувати різні соціальні функції. Унаслідок їхньої різносторонності й соціальної значущості вона виступає об’єктом дослідження для багатьох наук, які вивчають у т. ч. її етнопедагогічний та етнографічні аспекти. Теми сім’ї та своєрідності виховання і навчання дітей у різних народів належать до пріоритетних уже в давньоруських літературно-педагогічних пам’ятниках

X–XIV сторіч, а також вітчизняних збірниках і повчаннях: “Повчання Володимира Мономаха дітям”, “Бджола”, “Златоуст” та ін., де ми знаходимо своєрідні програми виховання дітей на сімейних (родинних) традиціях.

В останні десятиріччя визріла очевидна необхідність в інтегрованому підході до етнопедагогіки та її методології. Саме в означеному просторі міждисциплінарного підходу актуалізується згадувана нами вище галузь її педагогічних знань – фамілістика (назвою послуговуємося за визначеннями М. Стельмаховича).

Розбудова демократичного устрою в Україні та системи державного управління освітою актуалізує врахування якостей особистості, моральних і життєвих цінностей, які мають ґрунтуватися на культурно-історичних, національних, гуманістичних засадах. Стереотипи духовного життя, що втілюються у різних програмах ДНЗ, повинні прислужитися розбудові держави, генеруванню гуманістичних процесів. Очевидно, що даються взнаки симптоми денаціоналізованого суспільства, які гальмують державотворчі процеси і підривають коріння громадської позиції в середовищі дорослих, насамперед, у сім'ях наших вихованців.

З перших років життя згідно із твердженнями дослідників (О. Кононко, Г. Люблінська) закладаються основи особистісних почуттів і якостей кожної дитини, її характерологічних рис, які є неподільними з історичними витоками. Це віддзеркалюється в національному імені та його походженні, що згодом впливає на формування генетичної пам'яті родоводу, виховання любові до своїх батьків, отчого дому, пращурів і народу, зародження національної свідомості, почуттів відданості батьківщині та Батьківщині.

Отож засади народної педагогіки в т. ч. етнопедагогіки з викристалізованими традиціями створюють своєрідну модель інформаційного середовища, у якому враховано здобутки й сучасної української та зарубіжної педагогічної науки, передовий досвід дошкільної освіти на засадах самобутності вітчизняної педагогічної культури й національної вдачі української дитини, а також досягнень сучасного наукового прогресу загалом.

Використання української етнопедагогіки здебільшого спорадичне. У нині чинних програмах для закладів освіти – від ДНЗ до ЗСШ, скажімо, українську народну творчість представлено у вкрай мізерному обсязі. Найрідніше і наймиліше, найближче, найсприятливіше й найзрозуміліше для кожної дитини, підлітка, юнака чи юнки минають їхню увагу в коловороті сучасних меншовартісних монокультур. Тому беремо за основу народність і вітчизнаство в їхньому широкому тлумаченні у руслі філософії Г. Сковороди: “Всяк должен узнать свой народ, – писал він, – и в народе себя. Рус ли ты? Будь им... Лях ли ты? Лях будь. Немец ли ты? Немечествуи. Француз ли? Французуй. Татарин ли? Татарствуй. Все хорошо на своем месте и своей мере, и все красно, что чисто, природно, т. е. неподдельно, неподметено, но по своему роду” [2].

До означеного вище доцільно долучити методологічний підхід М. Стельмаховича стосовно аналізу співвідношення між етнопедагогікою та іншими галузями педагогічної науки в загальній культурі нації. За глибокими переконаннями вченого, етнопедагогіка є канвою, на якій наукова педагогіка вишиває візерунок нації на майбутнє.

Як бачимо, мовиться про зміст поняття “культура”, для якого в сучасних підходах дослідників знаходимо понад 500 визначень. Задля аналізу порушеного питання в межах нашого викладу зосередимось лише на тих визначеннях, які вважаємо за формою і сутністю дотичними. З таких позицій поділяємо погляди В. Біблера. Учений вважає, що розуміння феномена “культура” увиразнено на зламі ХХ – ХХІ сторіч у руслі тлумачення всезагальності людського буття у трьох її вимірах. Культура – це:

- форма одночасного буття та її взаємодії не лише у минулому, сучасному і майбутньому, а й форма їх діалогу і взаємовиникнення;
- форма детермінації індивіда з т. з. особистості: самодетермінації нашого життя і вільного вибору (перевибору) нашої долі в контексті її історичної та загальної відповідальності;
- відкриття “світу вперше” (за В. Смірновим – відкрита книга буття).

В означених вимірах пріоритетна роль належить етнопедагогіці, інакше діалог культур об’єктивно буде внеможливлений. Природним і незмінним транслятором надбань етнопедагогіки є сім’я, а, надалі – педагоги. Їм належить особливе місце у формуванні світогляду з опертям на здобутки не лише національної, а й загальнолюдської культури. На свідомість, волю і почуття дитини змалку сильними інформаційними потоками зовнішньої та внутрішньої детермінації діє довкілля (детермініом – лат. *determinare* – визначити) як основа філософської концепції, що визнає об’єктивну закономірність і причинну зумовленість усіх явищ природи й суспільства.

Ураховуючи, що найнебезпечнішими в період дошкільного дитинства є потоки так званої “масової культури”, що безпосередньо й опосередковано нівелюють особистість, цілеспрямовано збуджують і стимулюють її первинні почуття та інстинктивну природу особи, цинічно тиснуть на духовний світ малечі примітивними засобами, актуалізуємо доцільність оновленого погляду на місце і функції етнопедагогіки як обов’язкової навчальної дисципліни у змісті фахової підготовки педагогів XXI сторіччя.

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття). – К.: Райдуга, 1994.
2. Корчак Я. Антологія гуманної педагогіки. – М., 1998.
3. Скутіна В. І. Традиції українського народу в природоохоронному вихованні і їх використання в сучасній школі: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 1994.

The article deals with theoretical aspects of the training of future pedagogues to the use of ethnopedagogy in modern intercultural world.

Key words: *future pedagogues, intercultural world, ethnopedagogy, ethnoculture, professional training.*